

Atıf Bilgisi: Yıldızgörür, M. R. (2022). Yeni medya ekosisteminde araştırmacı gazetecilik ve yurttaş gazeteciliği yakınsaması: Araştırmacı yurttaş gazeteciliği. *İNİF E- Dergi*, 7(2), 296-310.

YENİ MEDYA EKOSİSTEMİNDE ARAŞTIRMACI GAZETECİLİK VE YURTTAŞ GAZETECİLİĞİ YAKINSAMASI: ARAŞTIRMACI YURTTAŞ GAZETECİLİĞİ

*Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ramazan YILDIZGÖRÜR**

DOI: 10.47107/inifedergi.1151481

Araştırma Makalesi**

Başvuru Tarihi: 30.07.2022

Kabul Tarihi: 11.10.2022

Öz

Bu araştırma yurttaş gazeteciliği olarak tanımlanan haber üretme ve yayma pratiğinin araştırmacı gazetecilik düzeyinde de mümkün olup olmadığını bir örnek olay üzerinden sorgulamayı amaçlamaktadır. Araştırmacı gazetecilik, gazetecilik türleri içinde en çok zaman ve emek gerektiren, bunun yanında çoğu zaman değindiği konular nedeniyle gerek gazetecinin kendisi gerekse çalıştığı medya adına riskler üreten bir habercilik faaliyetidir. Bundan ötürü araştırmacı gazetecilik faaliyetleri hem dünyada hem de Türkiye’de giderek azalmaktadır. Çalışmada temel alınan bir diğer nokta genel olarak insanların gazeteciliğe olan ilgi ve güveninin azalmış olmasıdır. Okur ihtiyaç duyduğu enformasyon akışını diğer kaynaklardan sağlayabildiğini düşünmektedir. Bu durum profesyonel bir meslek olarak gazeteciliğin toplumsal görev ve işlevlerinde bir gerilemeye neden olabilmektedir. Profesyonel gazetecilik mesleğine en yakın haber akışı ise yurttaş gazeteciliği olarak adlandırılan uygulamalardan gelmektedir. Çalışmada yurttaş gazeteciliği ve araştırmacı gazetecilik literatürü üzerinden bir tartışma yürütülmektedir. Çalışmanın amacı yurttaş gazeteciliği olarak tanımlanan olgunun araştırmacı gazetecilik ile ilişkisini tartışmaktır. Çalışmada örnek olay olarak incelenen durum gazeteci olmayan bir kişinin, araştırmacı gazetecilik kapsamına girebilecek bir faaliyet yürüterek, bir olayı kamuoyunun gündemine getirmesidir. Örnek olarak değerlendirilen olay biçimsel olarak incelenmektedir. Çalışmanın ortaya koyduğu en somut veri gazetecilerin herhangi bir nedenle kamuoyunun gündemine getirmedikleri kimi olayların, mesleği gazetecilik olmayan kişilerce gündeme getirilip, kamuoyu oluşturulabildiğidir. Bu örnekte görüldüğü gibi yurttaş gazeteciliği, rutin haber olarak tanımlanan olayların dışına çıkararak; araştırmacı gazetecilik olarak tanımlanan habercilik pratiğinin de sınırlarına girebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gazetecilik, Araştırmacı Gazetecilik, Yurttaş Gazeteciliği, Yeni Medya Ekosistemi

INVESTIGATIVE JOURNALISM AND CITIZEN JOURNALISM CONVERSION IN THE NEW MEDIA ECOSYSTEM: INVESTIGATIVE CITIZEN JOURNALISM

Abstract

This research aims to question whether the practice of producing and disseminating news, which is defined as citizen journalism, is possible at the level of investigative journalism through a case study. Investigative journalism is a journalism activity that requires the most time and effort among the journalism types, and also creates risks both for the journalist himself and for the media he or she works with due to the issues he often touches. Therefore, investigative journalism activities are gradually decreasing both in the world and in Turkey. Another point based on the study is that people's interest and trust in journalism has decreased in general. The reader thinks that he/she can obtain the information flow he/she needs from other sources. This situation may cause a regression in the social duties and functions of journalism as a professional profession. The closest news flow to the profession of professional journalism comes from the phenomenon called citizen journalism. The study was carried out as a case study. The case examined as a

* Yozgat Bozok Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, m.yildizgorur@yobu.edu.tr, ORCID: 0000 0002 8287 6174

** Yazar / yazarlar, makalede araştırma ve yayın etiğine uyulduğuna ve kullanılan fikir ve sanat eserleri için telif hakları düzenlemelerine riayet edildiğine yönelik beyanda bulunmuştur.

case study in the study is that a person who is not a journalist brings an event to the public agenda by carrying out an activity that can be included in the scope of investigative journalism. In the research, the event is evaluated formally. The most concrete finding of the research is that some events that journalists do not bring to the public's agenda for any reason, can be brought to the agenda by people whose profession is not journalism and create public opinion. As seen in this example, citizen journalism can go beyond the events defined as routine news and enter the boundaries of the journalism practice defined as investigative journalism.

Keywords: *Journalism, Investigative Journalism, Citizen Journalism, New Media Ecosystem*

Giriş

Gazetecilik de hemen her şey gibi değişmekte ve dönüşmektedir. Ancak gazeteciliğin en temel görevi olan yurttaşların ihtiyaç duydukları bilgiyi sağlama işlevi hala oldukça önemlidir. Gazeteciler bu ihtiyacı titizlik, disiplinli doğrulama, çalışkanlık, bağımsızlık, kamuoyuna karşı sorumluluk, gerçeğe bağlılık gibi bazı standart değerler çerçevesinde karşılarlar (Kovach ve Rosenstiel, 2007, s. 27). Bu kapsamda gazeteciyi; öncelikli sorumluluğu vatandaşlara karşı olan; güç odaklarından bağımsız ve birincil görevi halkı ilgilendiren önemli olaylar hakkındaki gerçekleri, ilgi çekici bir biçimde yansıtmak olan kişi olarak tanımlamak mümkündür. Güvenilir gazetecilik, toplumsal düzenin sağlıklı işleyişi için kritik önemdedir. Demokratik toplumlarda diğer güç odakları üzerindeki denetim ve gözetleme işlevi nedeniyle dördüncü güç olarak nitelendirilen gazetecilik; baskıcı, otoriter rejimlerde ise tam tersi bir işlev görerek kamuoyunu manipüle etme, yanlış ve zararlı enformasyonun yayılması, yolsuzluk ve kanunsuzlukların üzerinin örtülmesi gibi eylemlerin içinde bulunabilmektedir (Katz, 2011, s. 2).

Gazeteciliğin ideal tanımı ve işlevleri gündelik hayat yansımalarıyla her zaman örtüşmemektedir. Hatta ideal gazetecilik tanımı ve gerçek hayatta gazeteciliğin algılanışı arasındaki fark olumsuz yönde açılmaktadır. Özellikle içinde bulunulan çağda gazetecilik mesleğinin itibarı hiç olmadığı kadar düşmüş durumdadır (Digital News Report, 2022). Bunun birçok nedeni bulunmaktadır. Bu nedenlerden bazılarında ileride değinilecektir fakat bu çalışmanın konusu kapsamında mevzu bahis güven ve itibar kaybı detaylı olarak irdelenmeyecektir. Ancak gazeteciliğin güvenilirlik olgusuyla yakın ilişkisi ve genel olarak bu güvenilirlik algısının neredeyse tüm dünyada zayıfladığının bilinmesi, çalışmanın ana teması çerçevesinde önemlidir. Çalışmada üzerinde durulan konunun dayandığı bir diğer önemli nokta da özellikle teknolojinin yarattığı dönüşümün gazetecilik üzerindeki etkileridir. Bu durum hem yurttaş gazeteciliği bağlamında hem de okuyucuların habere olan ilişkileri bağlamında önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir.

Basitçe, insanların ihtiyaç duydukları bilgiyi onlara belli bir formatta sunmakla görevli olan gazetecilik birçok açıdan tartışılmaktadır. Bunlardan biri de profesyonellik bağlamında gazeteci kimliğidir. Kimi yaklaşımlar; gazeteciliğin profesyonel bir meslek olarak tanımlanmasını gerekliliği üzerinde dururken, kimileri ise; kabaca haber yapmanın profesyonellik gerektirmediği yönünde fikirlere sahiptir (Davis, 2010, s. 91). Gazeteciliğin profesyonel bir meslek olarak tanımlanması ve haberi, mesleği gazetecilik olan kişilerin üretmesi gerektiğini düşünenlerin temel argümanlarından biri; gazeteci ve okur arasındaki güven ilişkisinin ancak bu şekilde sağlanabileceği şeklindedir. Yeni medya ekosisteminde denetimsiz ve kontrolsüz bir biçimde yayılan enformasyonun yol açtığı sorunlar işaret edilerek bu argüman desteklenmektedir. Örneğin yurttaş gazeteciliği profesyonel gazeteciler tarafından etik dışı, güvenilmez, fazla öznel ve duygusal olarak görülmüş ve kötü teknik kaliteye sahip olduğu veya gerçek haber değeri olmadığı yönünde eleştirilmiştir (Wall, 2015, s. 799). Fakat bazı araştırmalar yalan haberin diğer tüm yollar içinde en fazla ana akım medya aracılığıyla insanlara ulaştığını göstermektedir (Tsfati,

2020, s. 168). Gazeteciliğe yönelik yıllardır artarak devam eden güven kaybı da göz önüne alındığında, profesyonel olmanın ne derece gerekli ya da faydalı olduğu tartışmanın diğer tarafında yer alanlar için sorgulanmaktadır.

İçinde bulunulan dönemde profesyonel gazeteci ve haber üretimine katılan ama mesleği gazeteci olmayan kişiler arasındaki ayırım muğlaklaşmış durumdadır. Gazetecilik geçişkenliği artmış akışkan bir meslek olarak tanımlanmaktadır (Hermida, 2011). Günümüzde herkes haber yapabilme ve bunu diğerleriyle paylaşabilme olanaklarına sahiptir (Robinson ve DeShano, 2011, s. 964). Yeni medya ya da daha dar kapsamda sosyal medya yalnızca gazeteci ve yurttaş gazeteci arasındaki sınırları muğlaklaştırmamıştır. Yurttaş gazeteci ve internet haber okuru arasındaki sınırlar da belirsizleşmeye başlamıştır.

Gazetecilerde ve haberlerde aranan ve olması gereken belli ölçütler geçerlidir. Bunlar gazeteciliğin yapıldığı zamana ve şartlara göre farklılık göstermektedir ancak temelde gazetecilik mesleğinden ve haberden beklenenler aşağı yukarı benzerdir. Yapılan çalışmalar birbirinden uzak, bağımsız, görece ilkel ve izole kültürlerde dahi haber tanımının ve haberi ulaştıran kişiye atfedilen özelliklerin birbirine çok yakın olduğunu göstermektedir (Kovach ve Rosenstiel, 2007, s. 17). Bilgi alma ihtiyacı ve merak insanın doğasında var olan, içgüdüsel bir eğilimdir. Bu eğilim zamanla haber yapmayı ve topluma ulaştırmayı profesyonel bir mesleğe dönüştürmüştür. Dünyanın her yerinde gazetecilik önemli bir ihtiyaca cevap veren, saygın bir meslek olarak uzunca bir süredir yapılmaktadır. Zaman içinde yozlaşma, güven ve itibar kaybı yaşansa da varlığını bir şekilde sürdürmeye devam etmektedir. İnsanların çevrelerinde olan bitene dair bilgi ihtiyacı hiçbir zaman bitmeyecektir. Bu ihtiyaç profesyonel gazeteciler tarafından karşılanmadığı zaman ortaya çıkan boşluk başka bilgi kaynakları tarafından doldurulmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin bilgi üretme, yayma ve bilgiye erişim sağlama kapasiteleri göz önüne alındığında profesyonel gazetecilikten doğacak açığın kapatılması teknik olarak çok kolaylaşmıştır. Yurttaş gazeteciliği de bu ortamda gelişmiş ve profesyonel gazeteciliğe önemli bir alternatif olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri gibi görece basın özgürlüğünün ve medya çeşitliliğinin olduğu bir ülkede dahi yurttaş gazeteciliğinin toplumu bilgilendirme konusunda önemli bir alternatif olarak belirmiş olması bu durumu desteklemektedir (Robinson ve DeShano, 2011, s. 964).

Çalışmada yurttaş gazeteciliği ve araştırmacı gazetecilik literatürü üzerinden bir tartışma yürütülmektedir. Çalışmanın amacı yurttaş gazeteciliği olarak tanımlanan olgunun araştırmacı gazetecilik ile ilişkisini tartışmaktır. Yurttaş gazeteciliği genellikle rutin olarak adlandırılan haberlerin üretimi çerçevesinde tanımlanmaktadır. Ancak zaman zaman araştırmacı gazetecilik olarak nitelendirilebilecek türde haberlerin de yapılmasının olanaklı olduğu görülmektedir. Çalışmada bu durumun yakın geçmişte yaşanmış bir örnek olay ile somutlaştırılması hedeflenmektedir. Çalışmanın ilerleyen aşamasında sosyal medyadaki bir örnek üzerinden mesleği gazetecilik olmayan kişilerin araştırmacı gazetecilik yapabilmesinin olanakları üzerinde durulacaktır. Çalışmanın teması çerçevesinde yalnızca yurttaş gazeteciliğinin araştırmacı gazetecilik olarak değerlendirilecek çıktılar üretebilmesinin olanakları değil, araştırmacı gazetecilik ve yurttaş gazeteciliğinin yakınsaması ve yeni medya ekosisteminde haber üretim süreçlerine yurttaş katılımının gazetecilik açısından ortaya çıkardığı olanaklar üzerinde de durulmaktadır. Birçok çalışma dolaylı olarak yurttaş gazeteciliği, araştırmacı gazetecilik ve yeni medya olguları ve birbirleri ile ilişkileri üzerinde durmaktadır. Ancak bu çalışmada olduğu gibi iki olgu arasında doğrudan bir ilişki kurulduğuna rastlanmamıştır. Bu anlamda çalışma önemli görülmektedir.

Çalışma yöntimsel olarak nitel paradigma içinde konumlanmaktadır. Nitel araştırmalarda sözcükler ya da sayılar üzerinden olabileceği gibi anlamlar ve etkileşim çerçevesinde yazılı ya da görsel içerikler analiz edebilmektedir. Çalışmanın amacına yönelik olarak değerlendirilen örnek olay yorumlamacı bir perspektiften, içerik analizine tabi tutulmuştur (Neuman, 2016, s. 466). Nitel araştırma yöntemleri çerçevesinde doküman incelemesi olarak adlandırılan veri toplama yönteminde birçok kaynak doküman olarak değerlendirilebilmekte ve doğrudan ana yöntem ya da yardımcı yöntem olarak kullanılabilir. Araştırılmak istenen olgu hakkında bilgi içeren görsel kaynakların veri toplama amacıyla kullanılmasının sağladığı kimi avantajlar da söz konusudur (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 218). Bu çalışma bağlamında verinin elde edildiği görsel materyallerin sözlü ifadeler ötesinde de veri sağlaması bu avantajlar çerçevesinde değerlendirilmektedir.

Bu tartışmanın bağlamını netleştirmek için önce kısaca yurttaş gazeteciliği ve araştırmacı gazetecilik literatürüne değinmek yararlı olacaktır.

1. Yurttaş Gazeteciliği

Yurttaş gazeteciliği terimi yeni medyayla birlikte popülerlik kazanmış olsa da kavramsal olarak yeni medyadan çok öncesine dayandırılmaktadır (Bentley, 2011, s. 105). Yurttaş gazeteciliğinin temelleri Amerika Birleşik Devletleri'nde atılmıştır. Dönemin gazeteciliğinin kamuoyunun beklentilerini karşılamaktan uzak, belli güç odaklarının sözcüsü olduğu bir ortamda, yurttaş gazeteciliğinin temelleri atılmıştır. Medyadaki tekelleşme ve halkın gazeteciliğe olan güven kaybı yurttaş gazeteciliğinin gelişiminde önemli faktörler olmuştur (Duran, 2005, s. 93). Gazeteci olmayan kişilerin haber üretim ve dağıtım süreçlerine katılmaları yeni medya ile başlayan bir durum değildir (Goode, 2009, s. 2). Ancak yeni medya ekosistemi yurttaş gazeteciliğini ciddi oranda büyütmüş, geliştirmiş ve popülerleştirmiştir.

Yurttaş gazeteciliğinin geçmişten bu yana çok çeşitli tanımları olduğu görülmektedir. Kavramsallaştırma sorunları yaşanan ve net olmayan bir olgu olarak nitelendirilen (Mortensen'den aktaran Wall, 2015, s. 798), yurttaş gazeteciliği için uzlaşmış bir tanım olmasa da aşağı yukarı tüm tanımların değindiği bazı ortak noktalar bulunmaktadır. Yurttaş gazeteciliğini bu ortak kavramlar üzerinden anlamaya çalışmak daha yararlı olacaktır.

Bunlardan ilki profesyonellik nosyonudur. Yurttaş gazeteciliği mesleği gazetecilik olmayan kişilerin yaptığı habercilik faaliyetlerini tanımlamaktadır. İkinci olarak katılımcılık olgusu üzerinde durulmaktadır. Yurttaş gazeteciliği bu anlamda geniş bir alana yayılan pratikler dizisi olarak belirmektedir. Haberlerin sosyal medya ya da gazete sitesi üzerinde yorumlanması, beğenilmesi ya da paylaşılması da; fotoğraf, video, tanıklık ya da bilgi sunarak habere katkı vermeleri de bu kapsamda değerlendirilmektedir (Hermida, 2011, s. 16; Goode, 2009, s. 3). Bazı kaynaklarda '*katılımcı gazetecilik*' olarak adlandırılan bu durum, çok yakın olsa da yurttaş gazeteciliğinden ayrı değerlendirilmektedir. Yurttaş gazeteciliği ve katılımcı gazetecilik arasında en önemli ayırım; katılımcı gazetecilikte profesyonel gazeteciler ve yurttaşlar birlikte çalışmak durumundayken, yurttaş gazeteciliğinde profesyonel gazetecilerle iş birliği gibi bir zaruret bulunmamaktadır (Nip, 2006, s. 222). Bir diğer ortak nokta kullanıcı üretimi içeriktir. Yurttaş gazeteciliği blog sayfalarında, sosyal medya hesaplarında ya da profesyonel gazetecilerle iş birliği içinde kullanıcıların ürettiği içeriklerle mümkün olabilmektedir (Goode, 2009, s. 2).

Profesyonel gazetecilikle karşılaştırma yaparak yurttaş gazeteciliğini anlamaya çalışmak da bir yöntem olarak uygulanmıştır (Kaufhold vd., 2010, s. 517). Buradaki öncelikli fark haber yapmak için bir ücret alıp alınmadığıdır. Bir meslek olarak gazetecilik

belli bir ücret karşılığı yapılmaktadır. İkinci fark mesleki eğitim olup olmamasıdır. Üçüncü vurgu içeriğin editoryal süreçlere tabi olup olmadığıdır. Profesyonel gazetecilikte haber birçok aşamadan geçerek yayına girer. Yurttaş gazeteciliğinde böyle bir sürecin işlemiyor olması en sık dile getirilen eleştirilerdendir. Dördüncü ayırım haber seçim kriterleri arasındaki farklılıktır. Neyin haber değeri taşıdığı konusunda ayırım yapabilmenin bir uzmanlık gerektirdiği düşüncesi söz konusudur.

Yurttaş gazeteciliği başlarda blog yazarlığı ya da kişisel web sitesi gibi platformlarla sınırlı bir girişim olarak betimlenmekteydi. Ancak özellikle sosyal medya platformlarının çeşitlenmesi ve kullanım oranlarının tüm dünya genelinde hızla yükselmesi yurttaş gazeteciliği için çok geniş ve elverişli bir alan ortaya koymuştur (Wall, 2015, s. 802). Bu da yurttaş gazeteciliği tanımını gazetecilik pratiklerinin ve haber üretim sürecinin benzeri bir çaba gösteren okurdan, habere herhangi bir şekilde katkı sunan okura doğru genişletmiştir. Fakat çalışmada yurttaş gazeteciliği yalnızca katılımı değil gerektiği zaman profesyonel gazetecilikten bağımsız olarak haber üretebilme kapasitesi şeklinde değerlendirilmektedir. Çünkü çalışmanın dayandığı argümanlardan biri profesyonel gazeteciliğin yeterli olmadığı alanlarda yurttaşların devreye girebileceği ve gerekirse araştırmacı gazetecilik gibi gazetecilik beceri ve gereksinimlerinin en üst düzeyde olduğu bir alanda bile haber üretebilecekleridir. Yurttaş gazeteciliği vatandaşların kendi gerçeklerini inşa etme ve kendi hikayelerini anlatma biçimi olarak var olan organize yapıya bir alternatif olarak değerlendirilmektedir. Kendi akışı, işleyişi, kuraları ve okur kitlesi olan ayrı bir alan olarak görülmektedir. Bu alternatif bilgi akışının öncelikli değerleri gazeteciliğin nesnellik, doğruluk, güvenilirlik gibi ölçütlerinden farklı olarak olay anında, hızlı bilgi akışı, şeffaflık ve kapsamlılık gibi ölçütleri incelemektedir (Robinson ve DeShano, 2011, s. 978). Çünkü yeni medya ekosisteminin okur kitlesinin öncelikleri geleneksel medya kitlesine göre farklılaşmıştır.

Bu çalışmada yurttaş gazeteciliği yalnızca yeni medya çerçevesinde yapılan faaliyetlerle sınırlandırılmıştır. Yalnızca yurttaş gazeteciliğinin değil genel olarak gazeteciliğin dijital medyaya entegre olduğu bu dönemde yurttaş gazeteciliğini dijital medya çerçevesinde ele almak kapsamı daraltmak olarak değerlendirilmemektedir. Aksine dijital teknolojilerin sunduğu geniş fırsatların yurttaş gazeteciliğini büyüten bir faktör olduğu düşünülmektedir.

2. Araştırmacı Gazetecilik

Araştırmacı gazetecilik ise kamu yararını en üst düzeyde hedef edinen bir gazetecilik uygulamasıdır. Gazeteciliğin demokratik bir toplum ve doğru işleyen bir sistem için denetim sorumluluğundan bahsederken araştırmacı gazeteciliğe ayrı bir başlık açılması gerekmektedir. Rutin haberlerden farklı olarak çok daha derinlemesine ve eleştirel bir tutumla olayları ele alan araştırmacı gazetecilik, kamuoyu ve gazeteci arasındaki güveni tesis etmesi ve gazeteciliğe itibar kazandıran bir pratik olmasıyla da önemlidir. Güvenilirlik algısı bir gazetecilik pratiği olarak araştırmacı gazetecilik bağlamında daha çok önem taşımaktadır. Araştırmacı gazetecilik diğer gazetecilik uygulamalarından farklı olarak daha detaylı olarak irdelediği haberlerde kamu yararını da daha çok gözetir. Ele aldığı konular itibarıyla da diğer haberlerden ayrılmaktadır (İrvan, 2018, s. 73).

Araştırmacı gazeteciliği de anlamak için rutin habercilikle karşılaştırmak yararlı olacaktır. Öncelikle her tür habercilik için belli düzeylerde araştırma yapıldığının altını çizmek gerekmektedir. Ancak araştırmacı gazetecilikte araştırma dosya kapanana kadar hatta sonrasında dahi devam etmektedir. Rutin haberde genelde araştırma hızla tamamlanır ve haberden sonra genellikle devam etmez. Araştırma haberi erişilebilecek maksimum bilgiye dayanır ve genelde uzundur ancak rutin haber tam tersi gerekli olan minimum

bilgiyle yapılır ve kısadır. Araştırma haber belgeye dayanır. Rutin haber için çoğu zaman böyle bir gereklilik olmamaktadır. Araştırma dışında haber kaynakları açısından da farklılık söz konusudur. Rutin habercilik kaynak konusunda daha gevşektir. Genelde kaynağa güvenilir ancak araştırmacı gazetecilikte kaynak sorgulanır. Rutin habercilikte kaynak genelde kendini tanıtır ancak araştırmacı gazeteciliğin konuları itibariyle özellikle resmi kaynaklar gizli kalmayı tercih etmektedir. Son olarak haberin etkisi açısından bakıldığında rutin haber genelde olayları olduğu gibi aktarır ancak araştırmacı gazetecilik bir şeyleri değiştirmeyi hedefler. Araştırmacı gazetecilikte gazetecinin kişisel çabası olmadan hikâye tamamlanamaz. Araştırmacı gazetecilikte yapılacak bir hata hem gazetecinin hem de kurumun itibarına büyük zarar verebilir. Rutin habercilik hataya daha dayanıklıdır (Hunter ve Hanson, 2011, s. 9).

Araştırmacı gazetecilik yapılabilmesi için öncelikle gazetecilik faaliyetlerinin politik, ekonomik, yasal herhangi bir baskı altında olmadığı bir toplumsal sistem olmalıdır. Otoriter siyasal rejimlerde ya da yozlaşmış, adaletin tesis edilemediği, hukukun üstünlüğünün geçerli olmadığı toplumlarda araştırmacı gazetecilik yapmanın zor olacağı ya da yapılsa dahi beklenen etkiyi veremeyeceği açıktır. Bucak, Türkiye’de araştırmacı gazetecilik yapabilmenin koşullarının geçmişten bugüne oldukça zorlayıcı olduğunu ifade etmektedir. Politik, ekonomik ve yasal engellerin araştırmacı gazetecilik yapmanın önündeki önemli engeller olduğunu vurgulamaktadır (Bucak, 2021, s. 157).

Yeni medyanın araştırmacı gazetecilik için de önemli fırsatlar ortaya koyduğu söylenebilir. Araştırmacı gazetecilikte veriye erişim oldukça önemlidir. Dijital medya ise veriye erişimi kolaylaştırmakla kalmamış, verinin çok kısa sürede çok geniş kitlelere erişebilmesinin önünü açarak geleneksel medyanın yayınlamaya yanaşmayacağı ya da belli biçimlerde sansürlemek durumunda kalacağı verileri hızlı bir biçimde kitlelere yayabilmektedir. Örneğin 2016 yılında bir Alman gazeteciye ulaşan bir maille patlak veren Panama belgeleri tarihin en büyük veri sızıntısı olarak tanımlanmaktadır. Yaklaşık on bir buçuk milyon belgeden oluşan bu sızıntı binlerce politikacı, iş insanı, ünlü ya da suç örgütü üyesi hakkında veriler içermektedir. Panama belgeleri yalnızca tarihin en büyük sızıntısı olmakla kalmamış ayrıca tarihin en geniş katılımlı araştırmacı gazetecilik olaylarından birisi de olmuştur (Boland-Rudder ve Fitzgibbon, 2021, s. 17). *Küresel Araştırmacı Gazetecilik Ağı* dönem direktörü Gerard Ryle, içinde bulunulan çağı ucuz ve erişilebilir medya çağı olarak tanımlamakta ve aynı zamanda büyük veri sızıntıları döneminde olduğunu söylemektedir. Bu gelişmelerle uzak olmayan bir geçmişte uygulanması mümkün olmayan araştırmacı gazetecilik uygulamalarının artık çok kolay olduğunu ifade etmektedir. Kamusal sorunlara eğilmek için enformasyonun önemine vurgu yaparak, aynı zamanda küresel ölçekte birlikte çalışabilmenin bu denli büyük bir olayın altından kalkmak için ne derece önemli olduğunu söylemiştir (Barbara, 2016). Bu iş birliği yurttaş gazetecileri ve gazeteciler arasında gerçekleştiğinde de benzer bir sonucun ortaya çıkması mümkündür. Araştırmacı gazetecilik için gerekli olan iş birliği olanakları yeni medya ekosisteminde desteklenen önemli olgulardan biridir.

3. Yeni Medya Ekosistemi, Yurttaş Gazeteciliği ve Araştırmacı Gazeteciliğin Kesişmesi

Yeni medya ekosistemi ve gazetecilik görece olarak kolay ve hızlı bir biçimde uyum sağlamış görünmektedir. Kısa bir süre önce gazetecilik ebat olarak büyük kameralar, fotoğraf makineleri, mikrofonlar, bilgisayarlarla yapıyorken, haberin sunuluş biçimi genellikle tekli ortam teknolojisine dayanıyorken, tasarım, dizgi ve basım süreçleri manuel ve kayıt cihazları analog iken, bugün elde taşınır dijital cihazlar, çoklu ortam uygulamaları, dijital masaüstü yayıncılık gibi teknolojiler sıradanlaşmıştır. Teknoloji tek başına

gazetecilik üzerinde belirleyici olmamakla birlikte iş yapma biçimlerini dönüştürmektedir (Pavlik, 2013, s. 75).

Teknoloji, haber ve okur arasındaki ilişkiyi de dönüştürmüştür. Okur artık tercih ettiği medya organından edindiği haberleri pasif olarak tüketen bir kişi olmaktan çok uzaktır. Haber artık diğerleriyle anında paylaşılabilen, yorumlanabilen, beğeni ya da şikayetlerin anında yansıtılabildiği bir nesneye dönüşmüş durumdadır. Okur artık belli bir yayın organına bağımlı kalmak zorunda olmadan birçok medya içeriğini bir arada tüketebilmektedir. Ayrıca haber üretim süreçlerine doğrudan ya da dolaylı olarak katılabilmesinin de önü açılmıştır. Özetle 21. yüzyıl okuru için haber tüketimi; kişisel, sosyal ve katılımlı bir eyleme dönüşmüştür (Purcell vd., 2010). Bu çalışma bağlamında okur olarak kastedilen kişi yalnızca yazılı gazete haberlerini değil görsel, işitsel ya da yazılı tüm medyada sunulan haberleri tüketen kişileri tanımlamaktadır. Gazeteciler okur katılımının sınırlarını bir olaya ilişkin tanıklık, fotoğraf ya da video gibi materyal sağlamakla sınırlı görmüştür. Sonrasında toplanan enformasyon profesyoneller tarafından düzenlenecek ve yayınlanacaktır. Okurun bu aşamadan sonra yapacağı şey ise genelde yorum düzeyinde katılım sağlamaktır. Enformasyonun işlenmesinde yani haberin üretilmesinde okura bir rol düşmemektedir (Hermida, 2011, s. 178).

Bu durum yeni medyanın ruhuyla uyumsuzdur. Artık insanların kullanabileceği birçok araç vardır. Gazetecilerin insanlardan bu araçları haber süreçleri için kullanmamalarını beklemek gerçekçi değildir. Gazeteciler kamusal alanda var olan enformasyon üstünde çeşitli biçimlerde kontrol sahibi olabilen ayrıcalıklı bir kesim değil, toplumsal iletişim sürecindeki birçok sestten sadece bir tanesidir. Gazeteciler enformasyonun üretilmesi ve paylaşılmasını başka birçok aktörle paylaşmak zorundadır (Deuze, 2008, s. 12). Artık ayrımların eskisi kadar keskin olmadığı bir dönemde olduğunun bilincine varılması gerekmektedir. Singer (2008, s. 76) bu durumu şöyle ifade etmektedir; “Ağ toplumunda artık gazeteci, okur ya da kaynak yok. Sadece biz varız”. Bu gerçekliğin farkına varılması iş birliğini sağlayacaktır. Bu da iyi gazeteciliği destekleyecektir. Yeni medyanın olanakları gazeteciliğin kalitesini artıracak gibi gazeteciliğin düşmüş olan saygınlığını tekrar kazandırmakta da yardımcı olacaktır (Pavlik, 2013, s. 196).

Araştırmacı gazetecilik masraflı ve zor bir faaliyettir. Diğer birçok engelin yanı sıra yalnızca bu nedenden bile medya kuruluşları araştırmacı gazetecilik için bütçe ve insan gücü ayırmaktan kaçınabilmektedir (İrvan, 2018, s. 80). Ancak toplumlarda araştırmacı gazetecilerin eğilmesi ve kamuoyunun gündemine taşınması gereken birçok olay olmaktadır. Araştırmacı gazeteciliğin sınırlı imkanları belki çok önemli olaylara eğilmek için harcanacaktır ama görece daha az önemli olan birçok olay kamuoyunun gündemine gelmeden gözden kaybolacaktır. Bu noktada yurttaş gazeteciliğinin devreye girebilecek olması gazetecilik açısından önemli bir fırsattır. Profesyonel gazetecilikten doğan açığın yurttaş gazeteciler tarafından doldurulması birçok sorunun gözden kaybolmadan kamuoyunun gündemine taşınmasını sağlayacaktır.

Araştırmacı yurttaş gazeteciliğinin ya da daha geniş bir ifadeyle katılımcı gazeteciliğin doğru gazeteciliğe bir diğer katkısı deneyim düzeyinde olabilir. Toplumlarda gazeteciliğin öneminden bahsederken kamuoyu adına bir denetim mekanizmasına olduğundan söz edilmişti. Hatta bu nedenle dördüncü kuvvet olarak adlandırıldığı da söylenmişti. İşte bu gücün büyüklüğü aynı zamanda gazetecilik için bir eleştiri kaynağı da olabilmektedir. Gazetecilerin sahip oldukları güçle bilgiyi toplama, işleme ve yayma süreçlerinde istedikleri gibi biçimlendirme, taraf tutma ve halkı istedikleri doğrultuda yönlendirme amacıyla kullanabilecekleri eleştirisi bunların başında gelmektedir (Quandt,

2011, s. 163). Bu eleştirilerin önüne geçmek için gücün paylaşılması ve asli işlevlerinden biri denetim olan profesyonel gazeteciliğin başka kaynakların da denetimine açılması yararlı olacaktır.

Yeni medya ekosisteminde, mesleği gazetecilik olmayan kişilerin de bilgiyi toplaması ve diğerleriyle paylaşması oldukça kolaydır. Sosyal medyada birçok örnek tek başına şahısların büyük medya holdinglerinden çok daha geniş kitlelere erişebildiğini göstermektedir. Ancak bazılarına göre gazeteciler bu noktada mesleki misyonları gereği kendilerini doğru bilgi ve kamu arasında güvenilir bir eşik bekçisi olarak görmektedirler. Bu bağlamda yapılmış şu yorum dikkat çekicidir; “*Etik ve mesleki kurallara bağlı bir eşik bekçisi olmadan da bilgi kolayca yayılabilir. Ancak bu dezenformasyon ya da yanıltıcı bilgi olabilir ki bu da hiç bilgi olmamasından daha kötü bir durumdur*” (Singer, 2008, s. 63). Bu argüman gazeteci yoksa bilgi sorunu yaşanması muhtemeldir sonucunu doğurmaktadır ve özellikle sahte haber literatüründe sıklıkla tekrarlanmaktadır. Birçok açıdan da doğruluk payı vardır. Ancak yukarıda da ifade edildiği gibi ana akım medyanın yanlış bilginin yayılmasındaki payı da oldukça büyüktür. Ayrıca bu durum gazetecilere alternatif bilgi ve haber kaynaklarını reddetmekten öte, yayılan yanlış bilgiye karşı mücadele etme sorumluluğu yüklemektedir. Çünkü yanlış bilgi ya da sahte haber sorunu gazetecilikle yaşıt bir sorundur. Yalnızca yurttaş gazeteciliğinin ya da yurttaş katılımının bir sonucu değildir. Ayrıca gazetecilerin gündeme getiremediği birçok sorun olduğu, gazeteciliğe güvenin giderek azaldığı ve insanların artık haberle arasına mesafe koymasına da en az bilgi sorunları kadar önemli sorunlardır. Haber akışı bireyler ve toplumlar için oldukça önemlidir ancak son yıllarda kamu ve haber arasına giren mesafenin giderek açıldığı gözlenmektedir. Özellikle Türkiye bireylerin haberden kaçınma eğiliminde genellikle üst sıralarda yer almaktadır (Digital News Report, 2022). Okurlarla haber arasında yeniden ilişki kurmanın yolu yeni medyaya uyum sağlamaktan ve yurttaş gazeteciliği ve katılımı da dahil okuru haber üretim süreçlerinin bir parçası yapmaktan geçmektedir.

Yeni medya ortamında yeni gazetecilik bilgiye hızla erişmeyi, erişilen bilginin hızla analiz edilmesini, analiz edilen bilgiden hızlı bir biçimde haber üretilmesini ve yine hızlı bir biçimde yayınlamasını gerektirmektedir. Yeni medyayla birlikte hız gazetecilerin omuzlarına yüklenmiş bir yük durumundadır. Bu durumun gazeteciliğin kalitesini düşüren bir faktör olduğu sıklıkla dile getirilmektedir. Araştırmacı gazetecilik hızlı bir biçimde yapılabilecek bir gazetecilik biçimi değildir. Ayrıntılı inceleme ve analiz gerektiren bir süreçtir (İrvan, 2018, s. 73). Yeni medyanın yeni okur kitlesinin beklediği hızlı ve kolay tüketilebilir haber içerikleri araştırmacı gazeteciliğin ortaya koyduğu haber türünden farklıdır. Bu açıdan bakıldığında araştırmacı gazetecilik çağın gereksinimlerini karşılamaktan uzak eski tarz bir habercilik türü olarak tanımlanabilir. Ancak araştırmacı gazetecilik de araştırmacı gazeteciliğe duyulan ihtiyaç da yerli yerindedir. Bu nedenle araştırmacı gazetecilik ve yeni medya ekosistemi arasında bir kalibrasyona ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacı karşılanması için yeni medya yurttaşlarının bilgi ve becerilerinden yararlanılması gerektiği düşünülmektedir.

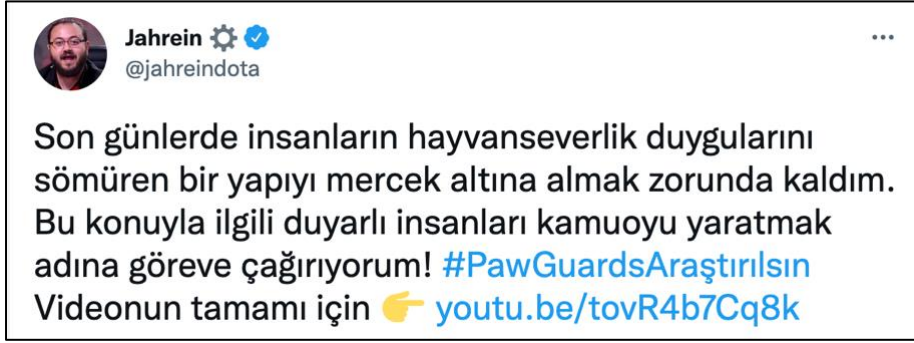
3.1. Bir Örnek Olay Üzerinden Değerlendirme¹

Bu kısımda sosyal medyada gerçekleşmiş bir örnek olay üzerinden mesleği gazetecilik olmayan bir sosyal medya kullanıcısının araştırmacı gazetecilik sınırları içinde değerlendirilebilecek bir faaliyeti çerçevesinde yurttaş gazeteciliği ve araştırmacı

¹ Burada değerlendirilen örnek olay araştırmada ortaya atılan iddiayı biçimsel olarak desteklediği için analiz edilmiştir. Olayın doğruluğu ya da yanlışlığı konusunda bu araştırma bir taraf değildir.

gazeteciliğin kesişim noktaları değerlendirilecektir. Bu olay geniş yankı uyandırdığı için seçilmiştir. Sosyal medyada başka benzer birçok girişim olduğu görülebilir.

Olayın tarafları Jahrein mahlaslı bir sosyal medya fenomeni ve Pawguard adlı, yüzbinlerce takipçisi olan, hayvan hakları savunucu olduğunu iddia eden bir sosyal medya hesabıdır. Olay, Jahrein'in takipçilerine açtığı yayında hayvanlara yardım amacıyla örgütlenmiş bu sosyal medya hesabına yönelik iddialarını dile getirmesiyle başlamıştır. Yayın kısa sürede geniş bir kitleye erişmiş ve sosyal medyada #PawGuardsAraştırılsın etiketi trendlere girmiştir. Sonrasında ulusal medyada, haber sitelerinde ve birçok internet sitesinde gündem olmayı başarmıştır. Olay özet olarak geniş bir kitleye erişimi olan Pawguard isimli bir sosyal medya hesabının insanlardan hukuki ve ahlaki olmayan yöntemlerle çıkar elde ettiği ve dolandırıcılık yaptığı iddiasına dayanmaktadır. Jahrein mahlaslı sosyal medya kullanıcısı bu iddiasını canlı yayında karşı tarafa sormuş ve cevap almıştır. Ayrıca iddialarını yasal mevzuatla desteklemiş ve yapılanların neden hukuksuz olduğunu temellendirerek ifade etmiştir. Yayına ilişkin kısa bir video Twitter'da 2 milyondan fazla görüntülenmiştir. Geleneksel ve sosyal medyada faaliyet gösteren ünlü gazeteci Cüneyt Özdemir, Jahrein'in iddialarını kendi gündemine almış ve haberleştirmiştir². Olayla ilgili çeşitli içerikler Youtube'da yine milyonun üzerinde görüntüleme almıştır. Jahrein olayı takipçileriyle paylaşırken şöyle bir tweet atmıştır³:

Tweet'te araştırmacı gazetecilik bağlamında dikkat çeken ifadeler kullanılmıştır. İlk olarak olayı mercek altına aldığını ifade etmiştir. Olayın tamamına bakıldığında mercek altına alma ifadesinin altında yatan bir araştırma süreci olduğu görülebilmektedir. İkinci olarak kamuoyu yaratmak için böyle bir girişimde bulunduğunu söylemektedir ki araştırmacı gazeteciliğin temel amaçlarından bir tanesi kamuoyu yaratmaktır. Sonraki Tweet'lerinde ve ifadelerinde de yasal yetkisi olanları göreve davet etmektedir. Bu da araştırmacı gazeteciliğin hedeflerinden biridir. Olayın araştırmacı gazetecilikle ilişkilendirilebilecek bir diğer özelliği çok geniş bir kapsamda ve detaylı olarak ele alınmış olmasıdır. Jahrein yalnızca Pawguard adlı oluşumu hedef almamakta, bunun ülke genelinde bir problem olduğunu ve "mama lobisi" adını verdiği çok daha geniş bir sömürü düzeninin bir parçası olduğunu ifade etmektedir.

Olaya ilişkin içeriklerin altına yapılan izleyici yorumlarında da araştırmacı gazetecilik imalarına rastlamak mümkündür. Bir yorum "Jahrein Uğur Dündar'a mı özeniyor ne?" diyerek ünlü araştırmacı gazeteci ile Jahrein'i özdeşleştirmiştir. Başka bir yorum "Ülkede gazetecilerin yapması gereken işi, sosyal medya fenomeni yapıyor" diyerek profesyonel gazeteciliğin bıraktığı açığa vurgu yapmıştır. Aynı durumu işaret eden bir diğer yorumda da gazetecilerin bu konulara eğilmediğine dikkat çekilirken, yapılan işin aslında çok kolay olduğu ve insanın evinde oturduğu yerden dahi bunu yapabileceği

² <https://www.youtube.com/watch?v=bYxWzniUO-Q>

³ <https://124.im/A73>

söylenmektedir⁴. Yapılan işin kolay olarak nitelendirilmesinin arkasındaki nedenin ise yeni medya ekosisteminin bilgiye erişimi bu denli kolaylaştırmış olması olarak yorumlanabilir.

İbrahim Alakuş 3 ay önce

27 yaşındayım Türk menşeli hiçbir gazete,kanal vs. de bu tarz araştırılan kanıtlandırılan haber görmedim. İnsanın evinden bireysel böyle bir iş çıkarması çok basit ama bizi hasret bıraktılar . Bu adama basın kartı verin de sevimli ayıcık zıp zıp haberlerini rahat rahat yapın

114 YANITLA

Araştırmacı gazetecilikte bilgi akışı oldukça önemlidir. Bu örnek olayda gerek kullanıcı yorumları vasıtasıyla gerekse Jahrein'in arka planda eriştiği ve enformasyon aldığı kişiler vasıtasıyla bilgilendirildiği görülmektedir. Örneğin yayına katılan bir tanık Pawguard kurucularından birinin eski ortağı olduğunu ve dolandırıcılıktan sabıkası olduğu bilgisini vermiştir. Bu bilginin çok kısa sürede Jahrein'e ulaşması sosyal medyanın ortaya çıkardığı bir etkidir. Başka bir kullanıcı yorumu anlatılanlara birinci ağızdan destek vermektedir. Yapılan başka onlarca yorum ve Jahrein'in aktardığı bilgi bu sorunu bizzat yaşayan kişilerin tanıklıklarını ve bilgilerini içermektedir. Sosyal medya sivil katılımını ve sosyal sermayeyi destekleyen bir medya ortamıdır. Araştırmacı gazetecilik için kritik olan kamuoyu desteği ve sosyal sermaye, belli düzeydeki bir sosyal medya kullanıcısı için de mevcuttur. Ortalama bir sosyal medya kullanıcı araştırmacı gazetecilik yapabilmek için ihtiyaç duyduğu bilgi ve insan kaynağına kolayca erişebilir ve aynı zamanda sosyal medya, sosyal sermaye ve sivil etkileşimi ile yurttaş gazeteciliğini de desteklemektedir (Kim ve Lowrey, 2015, s. 302).

Şamil Basayev 3 ay önce

İstanbulda kliniklerde veteriner hekim olarak çalıştım yıllarca. Hayvanseverlerin ciddi araştırılması gerek. Herkes hesap versin. Ben bir sokak hayvanı için bana tedavi ücreti ödediği zaman diken üstünde oluyorum. Açtığım paketli mamaları videoya çekiyorum. Kalem kalem tedavi ücretlerini yazıyorum. Yaptığım enjeksiyonları videoya çekip kendime saklıyorum. Olurda bir tanesi çıkar iftira atar diye. Çok fazla duydum hayvansever derneğin içinde yönetici bir süre sonra ortadan kayboluyor paralarla birlikte. Sonra hem yardım toplayıp hemde tedavi ücretlerini ödmeden kaçan yardım dernekleri var. Bunlar dolandırıcı.

Daha az göster

175 YANITLA

Yurttaş gazeteciliğini etkili bir biçimde yapmanın sosyal ve bireysel koşulları vardır. Örneğin sahip olunan sosyal ağın büyüklüğü ve sosyal sermaye arasında ilişki kuran sosyal faktörler; sosyal medyayı kullanma becerisi ve yurttaşlık becerileri bireysel faktörler olarak yurttaş gazeteciliği faaliyetlerinin önemli belirleyicileridir (Kim ve Lowrey, 2015, s. 310). Ele alınan örnekte bu iki faktörün de etkisi görülebilmektedir. Kullanıcı (1) geniş bir sosyal ağa sahiptir, binlerce insan canlı olarak, yüz binlerce insan ise sonradan ya da dolaylı olarak kendisiyle etkileşim kurmuştur; (2) sosyal sermayeye sahiptir; olay sırasında ve sonrasında kendisini bilgi olarak besleyen birçok kaynak söz konusudur, ayrıca bir çok ünlü isim ve gazeteci olay sonrasında yaptığı işi desteklemiş, saygınlık ve güvenilirlik kazandırmış ve çok daha geniş kitlelerin haberdar olmasını sağlamıştır; (3) sosyal medyayı etkin olarak kullanma becerisi oldukça yüksektir, olay anında olayın taraflarıyla canlı bağlantılar kurmuş ve karşılıklı tartışmıştır, takipçilerini olayın içine dahil etmiştir ayrıca kendisi zaten bir sosyal medya fenomenidir; (4) son olarak yurttaşlık becerileri de bir hayli yüksektir. Konuyla ilgili yasal düzenlemelere ve süreçlere hakimdir. Konuyu hangi düzlemde ve hangi argümanlarla ele alması gerektiğini çok iyi bilmektedir.

Yurttaş gazeteciliği yapmanın önemli motivasyonlarından bir tanesi kamuya yarar sağlamaktır. Çevrimiçi ortamda yurttaş gazeteci "bir topluluğa fayda sağlamak amacıyla çevrimiçi bilgi yayınlamayı amaçlayan kişi" olarak tanımlanmaktadır (Carpenter, 2010, s.

⁴ Yorumlar kamusal erişime açık bir ortamda yapıldığı için yorum sahiplerinin adları gizlenmemiştir.

1064). Bu tanım Jahrein'in yaptığı işle örtüşmektedir. Ayrıca Jahrein konuyla ilgili bir konuşmasında bu işi tamamen insanların iyiliği ve onların iyi duygularının sömürülmemesi adına yaptığını ifade etmiştir. İnsanların yararını gözetmek daha önce de ifade edildiği gibi araştırmacı gazetecilik içinde önceliklerden biridir. Araştırmacı gazeteciler ve editörler derneği araştırmacı gazetecilik için dört kriter belirlemiştir (İRE'den aktaran İrvan, 2018). Örnek olay bu kriterler çerçevesinde değerlendirildiğinde de araştırmacı gazetecilik olarak kabul edilebilmesi için gerekli şartları sağladığı görülmektedir. Bu kriterlerden ilki; haberin gazetecinin inisiyatifiyle ve çabasıyla yapılması gerektiğidir. Jahrein'in bu konuda açıklamaları mevcuttur. İkinci kriter; kamu denetiminden geçirilmek istenmeyen, gizlenen bilgiler olmasıdır. Jahrein gizlenen üzeri örtülen ve çarpıtılan bazı durumları belgeleriyle destekleyerek ortaya koymaktadır. Üçüncü kriter; kamu yararı içeren bir konuda olmasıdır. Bu konu daha önce açıklanmıştır. Son olarak doğrulanmış bilgilere ve verilere dayanması gerekliliğidir. Jahrein ortaya attığı tüm iddiaları taraflara sorarak ve belgelerini göstererek desteklemektedir. Araştırmacı gazeteciliğin bir diğer sonucu kamuoyunu harekete geçirmek ve bu etkiyle ortaya çıkarılan durum hakkında yetkililerin adım atmasını sağlamaktır (İrvan, 2018, s. 74). Olayın ardından kamuoyunda ve sosyal medyada etkili birçok ismin konuya dahil olması ve ortaya çıkan kamuoyu desteği bu sonuca da ulaşıldığını göstermektedir.

Örnek olaydan da görüldüğü üzere mesleği gazetecilik olmayan bir kişi sahip olduğu teknolojik, sosyal ve kişisel becerileriyle hem yurttaş gazeteciliği hem de araştırmacı gazetecilik faaliyeti yürütebilmektedir. Bu tartışmada gösterilmek istenen yurttaş gazetecilerinin araştırmacı gazetecilik de yapabilecekleri savı bu olayla desteklenmektedir. Bu çerçevede yurttaş gazeteciliği tanımının içine araştırmacı gazeteciliği de dahil etmesinde bir sakınca yoktur.

Sonuç ve Tartışma

Teknoloji habercilik paydaşlarının rollerini değiştirmektedir. Bu değişimin günümüzdeki yansımalarından en önemlisi okurların üretim süreçlerine dahil olmasıdır. Televizyonlara, gazetelere ya da haber kuruluşlarının internet sitelerine bakıldığında, haberlerde yurttaşlar tarafından üretilen içeriklerden yararlanıldığı ve bu içeriklerin giderek daha fazla oranda kullanıldığı görülebilir. Katılımcı gazetecilik olarak tanımlanan bu durum yurttaşların haber üretim süreçlerine dahil olmasının bir biçimidir. Ayrıca yukarıda bahsedildiği gibi teknolojik gelişmeler ve yeni medya ekosistemi yurttaşların profesyonel gazetecilerden bağımsız olarak da haber üretebilmesini ve yayınlamasını olanaklı kılmıştır. Artık yurttaşlar bilginin kaynağı ya da izleyicisi konumunda değil kaydedici, üretici, yayıncı ve bu çalışmada üzerinde durulduğu gibi araştırmacıdır. Profesyonel gazetecilik bağlamında bir problem olarak da değerlendirilen bu durum birçok açıdan avantajlar sağlamakta ve bazı açıkların kapatılabilmesi için kullanılabilir. Yalnızca profesyonel gazetecilerin işlerini iyi yapamadıkları sistemlerde değil, gazeteciliğin sorunsuz işlediği sistemlerde de bu iş birliği kaçınılmazdır.

Yeni medyanın geleneksel olarak tanımlanan medyada habercilik yapma biçimleri üzerinde etkisi olduğu tartışılmazdır. Ancak kimi yaklaşımlarda olduğu gibi bu etkinin gazetecilik üzerinde kökten bir değişim yaratacağı düşünülmemektedir. Ele alınan örnekte de görüldüğü üzere yurttaş gazeteciliğinin ortaya koyduğu çaba profesyonel gazeteciliğin açık bıraktığı alanları işaret etmesi, gazeteciliğin gerçek amacını ve sorumluluklarını hatırlatması açısından değerlidir. Gazetecilik değişerek ve dönüşerek varlığını sürdürmeye devam edecektir. Birçok başka avantajın yanında bu çağın gazeteciliğe sunduğu önemli fırsatlardan biri eksiklerinin çok hızlı bir biçimde kendilerine gösteriliyor olmasıdır (Pavlik, 2013, s. 191). Robinson bu durum için "ikinci haber odası" tanımlamasını

yapmıştır. Robinson, profesyonel gazetecilerin haberlerini ürettikleri birinci haber odalarından sonra, okurların habere müdahale ettiği etkileşimli ortamları işaret eden ikinci haber odalarını siber haber odası olarak da adlandırmaktadır (Robinson, 2009, s. 417). Bu geri bildirim gazeteciliği doğru yapma amacı olanlar için önemli bir kaynak olarak değerlendirilmelidir. Gazeteciler yeni medya ekosisteminin kendilerine sağlamakta olduğu iş birliği olanaklarından faydalanabildiği ölçüde bu yeni ortama uyum sağlamayı başaracaklardır. Böylece gazetecilik mesleği kamu yararı gözetmeye devam eden saygın bir meslek olarak varlığını sürdürebilecektir.

Bilgi kaynaklarının çoğalmasında araştırmacı gazeteciler için de potansiyel haber kaynağının artışı anlamına gelmektedir. Wikileaks örneğinde olduğu gibi küresel ölçekte etki yaratabilecek belgeler her an sızdırılabilir. Dünyada ve özellikle Türkiye’de araştırmacı gazetecilik gerilemiş durumdadır. Oysa tam tersine araştırmacı gazetecilik yapılmasını gerektiren olaylarda artışlar söz konusudur. Yurttaş gazeteciliğinin araştırmacı gazetecilik yapması bu nedenle önemlidir. Toplumda yaşanan yolsuzluklar, hukuksuzluklar bir şekilde kamuoyuna duyurulmalıdır. Kamuoyunun gündemine geldiğinde yetkililerce üzerine gidilen birçok örnek yaşanmıştır.

Extended Abstract

The ideal definition and functions of journalism do not always coincide with the reflections of daily life. In fact, the difference between the definition of ideal journalism and the perception of journalism in real life becomes negative. Especially in the current age, the reputation of the journalism profession has fallen like never before. Journalism is closely related to the concept of reliability and it is seen that this perception of reliability in general has weakened almost all over the world. Another important point for the subject emphasized in the study is the effects of the transformation created by technology on journalism. This situation is considered as an important factor both in the context of citizen journalism and in the context of readers' relations with the news.

In the study, a discussion is carried out on the literature of citizen journalism and investigative journalism. The aim of the study is to discuss the relationship between the phenomenon defined as citizen journalism and investigative journalism. Citizen journalism is often defined in terms of the production of what is called routine news. However, it is seen that it is possible to make news that can be described as investigative journalism from time to time. Within the framework of the theme of the study, it is not only mentioned that citizen journalism can produce news that can be considered as investigative journalism. In addition, the convergence of investigative journalism and citizen journalism and the importance of citizen participation in news production processes in the new media ecosystem in terms of journalism are also emphasized. Many studies indirectly focus on citizen journalism, investigative journalism and new media phenomena and their relations with each other. However, as in this study, no direct relationship was found between the two cases. In this sense, the study is considered important.

In the research, the intersection points of citizen journalism and investigative journalism were evaluated within the framework of an activity of a social media user whose profession is not journalism, which can be evaluated within the boundaries of investigative journalism, through a case study that took place in the social media. This event was chosen because it had wide repercussions. It can be seen that there are many other similar initiatives on social media.

The parties to the incident are a social media phenomenon named Jahrein and an animal rights advocate social media account called Pawguard with hundreds of thousands of followers. The incident started when Jahrein expressed his allegations against his social media account named Pawguard in the broadcast he opened to his followers. The publication reached a wide audience in a short time and entered the trends in social media. Afterwards, it managed to become the agenda of the national media, news sites and many internet sites. In summary, the incident is based on the allegation that a social media account named Pawguard, which has access to a wide audience, takes advantage of people through unlawful and unethical methods and engages in fraud.

The case study was evaluated in the framework of four criteria determined by the investigative journalists and editors association for investigative journalism. The first of these criteria is that the news should be made with the initiative and effort of the journalist. The second criterion is that it is confidential information that does not want to be subject to public scrutiny. The third criterion is that it is on a subject of public interest. Finally, it must be based on verified information and data. It was seen that the case study met all four criteria. For this reason, the case study is considered as an investigative journalism activity.

One of the important motivations of doing citizen journalism is to benefit the public. Carpenter defines online citizen journalism as “one who aims to publish information online for the benefit of a community”. This definition coincides with the work of Jahrein. In addition, Jahrei stated that he did this for the sake of people's well-being and not to exploit their good feelings by malicious people. Taking care of people's interests is one of the priorities in investigative journalism, as stated before.

Another result of investigative journalism is to mobilize the public and enable the authorities to take steps about the situation revealed by this effect. The involvement of many influential figures in the public and social media after the event and the public support that emerged show that this result was also achieved.

In this case study, a person whose profession is not journalism shows that he can carry out both citizen journalism and investigative journalism with his technological, social and personal skills. The argument that citizen journalists can also do investigative journalism, which is wanted to be shown in this discussion, is supported by this event. In this context, there is no harm in including investigative journalism in the definition of citizen journalism.

Kaynakça

- Barbara, R. (2016). *Behind the Panama Papers: A Q&A with ICIJ Director Gerard Ryle*. Global Investigative Journalism Network: <https://gijn.org/2016/04/11/behind-the-panama-papers-a-qa-with-icij-director-gerard-ryle/>, Erişim tarihi: 13.08.2022.
- Bentley, C. H. (2011). Citizen journalism. *Geopolitics, History, and International Relations*, 3(1), 103-118.
- Boland-Rudder, H. and Fitzgibbon, W. (2021). Data journalism in a time of epic data leak. In H. De Burgh and P. Lashmar (Ed.), *Investigative Journalism* (p. 17-29). Routledge.
- Bucak, S. (2021). Survival in Turkey. In H. De Burgh and P. Lashmar (Ed.), *Investigative Journalism* (p. 149-161). London: Routledge.
- Carpenter, S. (2010). A study of content diversity in online citizen journalism and online newspaper articles. *New media & society*, 12(7), 1064-1084.
- Davis, M. (2010). Why Journalism Is a Profession. In C. Meyers (Ed.), *Journalism ethics: A philosophical approach* (p. 91-102). Oxford University Press.

- Digital News Report. (2022). Reuters Institute Politics: <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2022>, Erişim tarihi: 30.08.2022.
- Deuze, M. (2008). Understanding Journalism as Newswork: How It Changes, and How It Remains the Same. *Westminster Papers in Communication and Culture*, 5(2), 4-23.
- Duran, R. (2005). Yurttaş Gazeteciliği. S. Alankuş (Ed.), *Gazetecilik ve Habercilik* (s. 91-105). İstanbul: PS İletişim Vakfı Yayınları.
- Goode, L. (2009). Social news, citizen journalism and democracy. *new media & society*, 11(8), 1-19.
- Hermida, A. (2011). Fluid Spaces, Fluid Journalism The role of the 1active “recipient” in participatory journalism. In J. B. Singer, A. Hermida , D. Domingo, A. Heinonen, S. Paulussen, T. Quandt, . . . M. Vujnovic (Ed.), *Participatory Journalism, Guarding Open Gates at Online Newspapers* (s. 177-191). John Wiley & Sons.
- Hermida, A. (2011). Mechanisms of participation: How audience options shape the conversation. In J. B. Singer, A. Hermida , D. Domingo, A. Heinonen, S. Paulussen, T. Quandt, . . . M. Vujnovic, (Ed.), *Participatory Journalism Guarding Open Gates at Online Newspapers* (s. 13-33). John Wiley & Sons.
- Hunter, M. L. and Hanson, N. (2011). What is investigative journalism? In M. Hunter (Ed.), *Story-Based Inquiry: A manual for investigative journalists*. (s. 8-10). UNESCO. UNESCO: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000193078> Erişim tarihi: 20.06.2022.
- İrvan, S. (2018). Araştırmacı gazetecilik: kavramsal bir değerlendiröe. *Etkileşim*, 1(2), 71-95.
- Katz, J. E. (2011). Communication perspectives on social networking and citizen journalism challenges to traditional newspapers. I. T. Society, *22nd European Regional Conference of the International Telecommunications Society (ITS): "Innovative ICT Applications - Emerging Regulatory, Economic and Policy Issues"*. Budapest, Hungary.
- Kaufhold, K., Valenzuela, W. and De Zúñiga, H. G. (2010). Citizen journalism and democracy: How user-generated news use relates to political knowledge and participation. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 87(3-4), 515-529.
- Kim, Y. and Lowrey, W. (2015). Who are citizen journalists in the social media environment? Personal and social determinants of citizen journalism activities. *Digital Journalism*, 3(2), 298-314.
- Kovach, B. and Rosenstiel, T. (2007). *The elements of journalism : What newspeople should know and the public should expect*. New York: Three Rivers Press.
- Neuman, L. W. (2016). *Toplumsal araştırma yöntemleri: nitel ve nicel yaklaşımlar. (8. Baskı). (Çev. S. Özge). (Cilt 2). Ankara: Yayın Odası.*
- Nip, J. Y. (2006). Exploring the second phase of public journalism. *Journalism Studies*, 7(2), 212-236.
- Pavlik, J. V. (2013). *Yeni medya ve gazetecilik. (Çev. M. Demir, B. Kalsın). Ankara: Phoenix.*
- Purcell, K., Rainie, L., Mitchell, A., Rosenstiel, T. and Olmstead, K. (2010). *Understanding the participatory news consumer*. Pew Internet and American Life Project:https://assets.pewresearch.org/wpcontent/uploads/sites/13/legacy/Participatory_News_Consumer.pdf, Erişim tarihi: 23.06.2022.
- Quandt, T. (2011). Understanding a new phenomenon the significance of participatory journalism. In J. B. Singer, A. Hermida , D. Domingo, A. Heinonen, S. Paulussen, T. Quandt, . . . M. Vujnovic, (Ed.), *Participatory Journalism Guarding Open Gates at Online Newspapers* (p. 155-176). John Wiley & Sons.

- Robinson, S. (2009). The cyber-newsroom: A case study of the journalistic paradigm in a news narrative's journey from a newspaper to cyberspace. *Mass Communication and Society*, 12(4), 403-422.
- Robinson, S. and DeShano, C. (2011). 'Anyone can know': Citizen journalism and the interpretive community of the mainstream press. *Journalism*, 12(8), 963-982.
- Singer, B. J. (2008). The journalist in the network: A shifting rationale for the gatekeeping role and the objectivity norm. *Blanquerna School of Communication and International Relations*, (26), 61-76.
- Tsfati, Y. B. (2020). Causes and consequences of mainstream media dissemination of fake news: literature review and synthesis. *Annals of the International Communication Association*, 44(2), 157-173.

Destekleyen Kurum/Kuruluşlar: *Araştırma herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek almamıştır.*

Çıkar Çatışması: *Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.*